

Ottthon Veszelka leült az asztalhoz s azután letörölte a vért a homlokáról. Az asszony nézte, aztán levágta magát az ember lábai elé:

— En uram...

Veszelka fölemelte és megcsókolta a szenvedő asszony homlokát.

III.

Harminc évig járta még János a pusztát s ezalatt a harminc év alatt hervadtta szépült Rozál, akit a kemény ember soha ki nem nyílt férfiszíve olyan titokzatos, nagy szerelmével szeretett.

Egy reggel azután halott várta Jánost odahaza. A halott asszony mosolygott és ekkor Veszelka behunyt mind a két szemét, hogy ne lásson mást, csak ezt a mosolygást, amely harminc év óta ott zokogott a lelkében.

De még ekkor sem tudott sírni. Csak másnap, amikor beállított a szegedi várba, hogy ő az, Veszelka, az igazi, a híres alföldi futóbetyár.

Ráday tetette rá a vasat, hanem már későn, mert másnap halva lelték Jánost a kazamatában. A szeme be volt csukva, a lezárt pillák alatt egy-egy könnyesepp csillogott. Földi asszony, halandó ember nem tudta soha megrikatni.

Megtanították rá az angyalok

Ngakkendőt, Sashegyi-től. Magyar uca 4. sz.

Arany, Móra, Ady, Petőfi, Sik, Tömörkény

Braille-pontokból

a vakok olvasótermében

Megnyílik a szegedi világtalanok klubhelyisége, elkészül az Evangélium és az akadémiai helyesírás vakpontos-fordítása

(A Délmagyarország munkatársától) Ilyenkor, a tavasz s a megújulás ünnepén, amikor ragyogó fényzőn hirdeti az örök feltámadást, fájdalmas, szent kötelesség azokra gondolni, akik nem láthatják az élet legszebb ajándékát: a tiszta, szabad és végtelen tavaszi mennyböltöt, a fényt s a mindennap újra kelő napot. Vannak, akik örök sötétségben élnek s mégis van bátorságuk az élethez, fény nélkül, tavaszi feltámadás nélkül...

Ilyen ember ment előttem az úton. Arany-levélű bokrok bólintottak feléje a park kerítése mögül és virágzó almafák hintették le rája hópehely-szirmukat. De az ember nem ügyelt ezekre a tavaszüzenetekre, csak ment előre az útján, tapogatózva, fehér bottal a kezében...

Megszólítottam. Szerettem volna átadni neki a tavasz üzenetét, de csakhamar megtudtam, hogy van valaki, aki nemcsak ilyenkor, a feltámadás örömeivel szívében közvetít nekik, a sötétségben élőknek üzenetet a külső világból, hanem egész esztendőn át törődik, foglalkozik velük, minden szabad idejét rájuk áldozza s nem vár cserébe elismerést, dícséretet; semmit, csak egy kis szeretetet és a jó Isten áldását...

A világtalan ember éppen oda igyekezett: nemesszívú és derűlelkű pártfogójukhoz. En is veletartottam s útközben megtudtam, hogy minden fájalmukat, bajukat és gondjukat oda szokták elvinni hosszú évek óta dr. Tóth Béla polgármesterhelyettes feleségéhez. Ő az egyetlen a látók világában, aki igazán megérti őket, amennyire asszonyi szívétől és erejétől telik, segít rajtuk és összetartja, vezeti valamennyiüket.

„Azért küzdök, hogy a vakok megtalálják helyüket a társadalomban“

Dr. Tóth Béláné a szeretet melegségével hangjában beszél a vakok társadalmáról, amelyet Szegeden nála senki jobban nem ismer. Ő a vakok önképző körének díszelnöke, szociális megmozdulásaiknak asszonyvezére és sérelmeiknek szószólója. Vasárnaponként összejöveteleket rendez számukra s ezeken az összejöveteleken beszélnek meg mindazt, ami társadalmi helyzetükön javíthat s ami kulturális életükben fejlődést, lendületet hozhat.

— Nagy újság van nálunk — mondja örövendezve —, rövidesen megnyitjuk a vakok klubhelyiségét. A várostól kapunk helyiséget a vasúti híd közelében s azon munkálkodunk, hogy klubunkat minél szebben berendezzük. El sem tudja képzelni, mit jelent ez a világtalanoknak! Szórakozóhelyük lesz, ahol vasárnaponként összejöhetnek, dominóznak, sakkozhatnak, elbeszélgethetnek egymás között... Braille-dominót, római-köveket, Braille-kártyát szereztem be számukra s a klubhelyiségük olyan lesz, ahová mindig örömmel járhatnak.

Hosszú volt az út, amíg a szegedi világtalanok társadalmát odáig eljutott, hogy klubra, szórakozásra és együttes időtöltésre készülőd-

hetnek. Valakinek, látónak és — befelé látónak kellett jönnie, hogy egymás megbecsülésére, egymás segítésére és szeretetére tanítsa őket, összetartsa és együttműködésre buzdítsa a világtalanokat.

— Azért barcolok, hogy a vakok megtalálják helyüket a társadalomban és hasznos, egyenlőjogú s kötelességű tagjai legyenek az emberi közösségnek — mondja dr. Tóth Béláné s kék szeme megtelek az őszinte lelkesedés fényével. Sok mindenről tudna mesélni még, de jobban szereti a csendes munkát, azonban kérésre szívesen vállalkozik arra, hogy elkísérjen a Vakok Intézetébe, ahol magam is bepillantást nyerhetek a világtalanok életébe.

A hídő újszegedi oldalán impozáns, hatalmas épület a Vakok Intézete. Több, mint három évtizede: 1912-ben épült fel a világtalanoknak ez a modern berendezésű, szép otthona, ahol 14—32 éves korig tanítják, nevelik és a társadalom dolgozó tagjaivá képezik a vakokat. Az intézetet három faktor tartja fenn: a kultuskormány, amely a tanintézet működéséről, a tanerők fizetéséről és az épület fenntartásának költségeiről gondoskodik, a vakokat gyámolító egyesület, amely az iparos-képző tagozatot támogatja s a társadalom, amely jótékonykasság formájában gyámolítja a világtalanokat. A társadalom sajnos egyre kevesebb összeggel járul hozzá a vakokat gyámolító munkához. Székely-Molnár Béla igazgatótól megtudjuk az okát:

— A társadalom ma sokfelé adakozik s egyre kevésbé gondol a világtalanokra. Az intézet fenntartásának gondolai pedig egyre nehezebbek. Tannevelő és ipari-foglalkoztató tagozatokat tartunk fenn, 14—24 éves korig kerülnek a vakok a tannevelő intézetbe, ahol a négy polgáriiskola anyagát tanulják meg. Az ipari foglalkoztató tagozatban pedig kefék-férsre, székfonásra, seprőkészítésre és kosárfonásra tanítjuk őket. 3—4 év alatt felszabadulnak és kilépnek az életbe, ahol meg tudják keresni kenyerüket.

Irodalom, költészet és zene...

Miközben elindulunk az intézet megtekintésére, Székely-Molnár igazgató arról beszél, hogy a közegészségügy javulásával egyenlő arányban fogy a világtalanok száma. A vakság előidézője ugyanis legtöbb esetben a népbetegségek valamelyike: vérba, tuberkulózis, alkoholizmus s a magyar egészségügy javulása véget kell vessen a világtalanok szomorú helyzetének.

Szinte fájdalmasan hangzik: elsősorban az „olvasóterembe“ látogatunk be. Hatalmas kötetek sorakoznak egy hosszú asztalon, valamennyin látók részére készült felírás: a kötetek címe, az írók, költők neve s annak a neve, aki Braille-írásmóddal lemásolta a magyar irodalomnak ezeket a remekeit. Valamennyi kötetlen egyetlen név olvasható mint a másoló neve: dr. Tóth Béláné felbecsülhetetlen munkásságának eredménye ez a sokszáz

rappól álló Braille-könyvtár. Meghatva forgatjuk Arany János Toldi-trilógiájának Braille-pontozású lapjait. Egy-egy kötetet még felemelni is nehéz, hány szorgalmas óra, hány nap és év munkája kellett ehhez, amíg elkészült a legszebb könyvtár, amit valaha láttam...

— A Toldi-trilógiát 16 hónapig másoltam... — mondja Tóth Béláné. Olyan egyszerűen és szerényen mondja, mintha a legtermészetesebb dologról lenne szó. S azután megismogatjuk Móra Ferenc két óriás-novelláskötetét, Ady Endre összes költeményeinek gyűjteményét, Petőfi »János vitéz«-ét, Herczeg Ferenc »A híd« című négyfelvonásos drámájának 4 nagy kötetét, Sik Sándor költeményeinek Braille-másolatát és a legfrissebb kötetet, amit Tóth Béláné most helyezett el az olvasóterem asztalán: Tömörkény István novel-lait.

— Most a Magyar Tudományos Akadémia helyesírás-szabályzatát másolom számukra s azután az Evangéliumot... — hangzik a halk magyarázat. Olyan, mint valami csodálatos tündérmese: a világtalanok idők sodrában valaki az Akadémia helyesírás-szabályzatát és az Evangéliumot másolja a világtalanok számára...

A másik öröm, amely belopózik minden világtalan lelkébe a zene szeretetének isteni öröme. Érdekes, hogy a zene nem kötelező tantárgy a Vakok Intézetében, eddig képzett zenetanáruk sem volt, de ezidőszent dr. Tóth Béláné közbenjárására Bán Sándort, a kitűnő világtalan zongoristát terjesztették fel az intézet zenetanári állására.

„Mi lenne dal nélkül e földön életünk...“

Következő stációnk a zeneterem. Önképzőköri összejövetelekre gyűjtötték össze itt a világtalanokat. Fiatal fiúk, leányok, idősebb emberek és asszonyok vegyesen. Nemelyiknek megrázó története van. Az egyik: felsőbb iskolát végzett fiú összeveszett az édesapjával és halántékon lőtte magát. Az életét megmentették, csak a szeme világa veszett el. A szemidegeket szétroncsolta a golyó. Sokáig tart még, amíg beletalál a vakok világába, amíg megnyugszik ifjú lelke... A másik vitriolos merénylet áldozata, családi dráma húzódik meg világtalansága hátterében. Van olyan is, aki még lát. Homályosan s egyre homályosabban: szemidegsorvadás kárhóztatja világtalanságra.

Az ünnepség megkezdődik. Hatalmas termetű, palócos kiejtésű világtalan legény: Zima Lajos, aki nemrég került Lőcséről az intézetbe »Új magyar március«-ról szaval. Megható hallgatni, amint lelkesedéssel mondja: »Szabadság! Reménykedve nézünk fel a csillagokra...« Aztán két tiszta, mélységesen fájdalmas leányhang csendül fel: Ilonka és Sára énekelnek arról, hogy:

„Mi lenne dal nélkül e földön életünk...“

Zima Lajos és Kovács Dezső négykezes játszanak. Az »Erdélyi induló« hangjai futnak szét a teremben és a világtalanok arcán lelkesedés csillan fel. Ismét szavalt: dr. Tóth Béláné verse a vakok lelkivilágáról. Ilonka szavalja el a barna füveszemű vakleány s könnyű szókik a szemünkbe, amikor mondja:

„Minálunk kevés a bánat, mosolyunk a lelkünkben árad...“

Meghatva búcsúzunk el az önképzőkörtől s végelátogatjuk az intézetet. A tantermeket, ahol Braille-terképen mutatják a világtalan diákok a megnagyvobbodott Magyarország még bele sem véssett határait, a társalgóban, ahol rádió szól, a legáldásosabb találmány a vakok világában, az ebédlőtermet, ahol éppen ebédre szól a csengő s paradicsomlevest és savanyú tökkáposztát ebédelnek, a műhelyeket, ahol 42 ember dolgozik s évente 100 mázsá cirokot dolgoznak fel 7500 darab seprővé s 10.000 pengő árú vesszőt kosarakká, székek-ké... A tiszta hálótermeket, amelyekbe besüt a koratavaszi nap s ahol este sötétben olvasnak, vagy rádiót hallgatnak az intézet lakói...

Sokat mesélhetnénk még erről a szomorú, de megbékélt és csöndes világról... Befelezőll állion itt az, amit a szikrázó tavaszba kilépve átértünk és örökre megtanultunk: a vakok nem világtalanok. Befelé nézve talán sokkal szebbet, többet látnak, mint amit mi a látó világ sokszor látni mégsem tudunk. Jai értelmünkkel felfoghatunk. Világunk tisztán a szellem világa, ahová elér az irodalom költészet s a zene áldást osztó örök világosságot adó és vigasztaló szavai.

CSANVI PIROSKA